Tập 2 — Dạy Dỗ Bậc Đại Trí Thức

Một Cuộc Đời, Một Vầng Nhật Nguyệt (Minh Đức Triều Tâm Ảnh)

Đã dự định trở về Trúc Lâm, nhoạng đột nhiên, đức Phật bảo nán lại mấy hôm nữa. Hóa ra là có cơ duyên. Ngoại ô Vesāli, thuộc cộng hòa Licchavī, có hai vợ chồng bà-la-môn nổi tiếng thông thái, uyên bác, có tài hùng biện; mỗi ngoời không những học hiểu rất nhiều triết thuyết khác nhau mà còn nắm vững các phoạng pháp lý luận nên tài vấn đáp của ông bà không ai sánh nổi. Con trai lớn là Saccaka đoạợc di truyền dòng máu thông minh, mẫn tuệ ấy, lại còn đoạợc kế thừa sở học của cha mẹ nên nghiễm nhiên trở thành một ngôi sao vô địch trên các luận troạờng. Thế vẫn choạa đủ, ngoời con oạu tú của dòng tộc này còn nghiên cứu sâu rộng toạ toạởng các giáo phái trong và ngoài truyền thống đoạơng thời, biết điểm oạu, điểm khuyết, sở troạờng, sở đoản của các chủ thuyết ấy nữa. Bởi thế, càng lớn lên, tiếng tăm của Saccaka càng voạợt trội cha mẹ, trở thành tay hùng biện vô địch. Choạa có một sa-môn, bà-la-môn luận soạ nào khả dĩ trổ tài miệng loạỡi có thể xứng đáng là đối thủ của chàng! Và thế là Saccaka sanh tâm ngã mạn, coi thế gian nhoạ cỏ rác. Quá kiêu căng tự phụ về sở học của mình, Saccaka sắm một sợi dây da to bản cột bụng lại. Mọi ngoời xúm lại hỏi tại sao, Saccaka coời mũi đáp:

202 Một Cuộc Đời Một Vầng Nhật Nguyệt

- Chữ nghĩa, văn tự, cú pháp, thiên kinh, vạn quyển... chúng sống nhung nhúc đầy đặc ở trong này! Nếu không cột lại, ta sợ một lúc nào đó sẽ vỡ bụng ra mà chết! Danh tiếng Saccaka lại càng vang dội. Ba đức vua và hội đồng toạớng lãnh trị vì liên bang Licchavī đóng tại Vesāli mời Saccaka làm thầy giáo phụ đạo cho con cháu họ. Chàng vỗ bụng nói: - Có sẵn đây. Nếu chia chung cho thiên hạ cũng còn choạa hết, huống hồ chỉ một tiểu quốc. Thế là các vị đã tìm đúng ngoời! Bọn tiểu nhân vô trí, thiểu học thì tung hô, ca ngợi; còn kẻ có trí thì họ khinh bỉ nhoạng họ im lặng, thầm hổ thẹn giùm cho chàng trai trẻ. Trong thời gian ấy, đức Phật, choạ vị troạởng lão và rất đông tỳ-khoạu đã lui tới Vesāli, coạ ngụ ở đại lâm Mahāvana. Tin ấy nhanh chóng đến tai Saccaka, chàng tự nghĩ: “Thời gian gần đây, ta đã nghe danh tôn giáo này cùng ngoời sáng lập ra nó. Ông sa-môn Gotama xuất thân dòng dõi sát-đế-lỵ, vốn là một thái tử văn võ toàn tài, bỏ voạơng vị xuất gia, bây giờ tự xoạng là Phật, một vị đại A-la-hán! Thật là điên rồ và ngông cuồng! Tuy ta choạa nắm đoạợc giáo pháp của ông ta, nhoạng thử hỏi, triết học và toạ toởng của con ngoời thì có đoạợc bao nhiêu? Cho dẫu ông ta có sáng lập ra một giáo thuyết mới, có múa mép, khua môi ỏm tỏi... thì cũng thảm nhục, thân bại, danh liệt tại đất này mà thôi!” Hôm ấy, đứng troạớc hội chúng của mình, Saccaka ngạo nghễ tuyên bố rằng: - Ta không thấy một sa-môn, bà-la-môn nào dù là giáo phái chủ, giáo phái soạ hoặc là bậc đạo soạ lỗi lạc tự xoạng mình là Phật, thánh phoạơng nào chăng nữa, một khi đối đáp với ta, chẳng có ai là không hồi hộp, run sợ! Thậm chí, nếu ta cật vấn cây cột không có tâm thức thì nó cũng sợ hãi, rung chuyển, toát mồ hôi hột! Minh Đức Triều Tâm Ảnh 203

Cả hội trợờng vỗ tay, tán thán Saccaka không hết lời rồi nói: - Sa-môn Gotama rất giỏi, rất nổi danh, nhợng rồi sẽ bị đo ván! - Đúng nhợ thế không sai! Saccaka mỉm cợời: - Cái đó thì các ngợơi đừng có nôn nóng, không chóng thì chầy sẽ có cuộc tranh biện thú vị ấy! Saccaka thò tay siết chặt lại sợi dây da nịt bụng! Nghe tin đức Phật đang ở Mahāvana, tôn giả Assaji bộ hành từ nợớc cộng hòa Videha về thăm ngài. Nghỉ đêm ở một khu rừng ngoại ô, sáng sớm tôn giả đi vào thành phố Vesāli trì bình khất thực. Lúc ấy, Saccaka đang ợỡn bụng đi dạo với chừng mợời mấy đồ chúng, trông thấy tôn giả Assaji do râu tóc sạch sẽ, đi đứng trang nghiêm, đoán là đệ tử của đức Phật, hắn bèn dừng lại, lịch sự chấp tay với cung cách của một bậc thức giả: - Thợa ngài sa-môn! Ngài có liên hệ gì với giáo phái của đại sa-môn Gotama? Ngợớc lên, tôn giả Assaji trông thấy một chàng trai trẻ to lớn, cao ráo với dây nịt to buộc chặt bụng cùng đám thanh niên mặt trơn, da láng; biết đấy là ai rồi, nên đáp: - Tôi là đệ tử ít học của đức Đạo Sợ ấy, thợa hiền giả! - Thật là hân hạnh! Saccaka giả vờ cúi đầu khiêm tốn - Từ lâu tôi đã nghe đại danh của đại sa-môn Gotama nhợ sấm dậy bên tai! Vậy chẳng hay, vị ấy thợ ờng dạy các hàng đệ tử nhợ thế nào? Nói rõ hơn, là sa-môn Gotama hay nói giáo pháp gì cho môn đệ? - Này Aggivessana! Này chàng trai trẻ! Đức Thế Tôn thợ ờng dạy cho chúng đệ tử rằng: Sắc uẩn là vô thợ ờng, thọ uẩn là vô thợ ờng, tợởng uẩn là vô thợ ờng, hành uẩn là vô thợ ờng, thức uẩn là vô thợ ờng... 204 Một Cuộc Đời Một Vầng Nhật Nguyệt

Vừa nghe vị sa-môn gọi đúng tên mình, Saccaka đã cảm giác lành lạnh, nhợng y lại cợời lạt: - Hóa ra chỉ có vậy thôi sao, thợa ngài sa-môn? - Còn nữa, này chàng trai trẻ! Vì sắc thọ tợởng hành thức ấy là vô thợ ờng nên chúng còn là vô ngã nữa! Và, tất cả pháp đều vô ngã! Saccaka nhíu mày: - Đấy là tinh yếu giáo pháp của đại sa-môn Gotama ợ? - Với kẻ trí, với ngợời có tai để nghe thì đấy là tinh yếu, còn đối với ngợời ngu, kẻ không có tai để nghe thì nó rất tầm thợ ờng, thợa ngài đại bác học! Nói xong, tôn giả Assaji mỉm cợời. Nhợng Saccaka không lãnh hội đợợc ý tứ tinh tế ấy, hắn nói to với mọi ngợời: - Thiên hạ có rõ không? Hay chỉ có tôi, chính tôi mới vừa nghe đợợc những điều chẳng lành? Sắc uẩn vô thợ ờng... vô ngã, thọ uẩn vô thợ ờng, vô ngã...; các pháp đều vô ngã? Cái gì vậy? Lời dạy ấy quả là tàn tệ, quả là nguy hại cho thế gian! Chính lời giáo huấn ấy là bóng tối, là quỷ dữ, là thuốc độc... đã phản bội con ngợời và hủy diệt tất cả những gì cao đẹp, thiêng liêng trên đời này! Xin chợ vị hãy nguyền rủa giáo pháp ấy đi! Nó là trá hình của Ma vợơng, của Diêm sứ! Hãy lột mặt nạ giáo pháp phi nhân tính ấy! Rồi Saccaka quay sang tôn giả Assaji: - Ngài sa-môn hãy nghe cho kỹ đây! Tôi, Saccaka, bậc giáo thọ, bậc đạo sợ của hoàng tộc Licchavī tôi sẽ đích thân đến gặp sa-môn Gotama để luận chiến và đấu trí! Thế nào tôi cũng phải vạch trần, lột truồng mớ giáo lý sai lầm đầy tệ hại của ông ta! Nói xong, Saccaka quay lợng bỏ đi. Đám đệ tử còn nói vọng lại: - Nghe rõ chợa? Giáo lý ấy chợa đáng giá một đồng xu mà đem rao bán giữa chợ đời! Ai mua? Đồ mặt dày! Minh Đức Triều Tâm Ảnh 205

Hoàng tộc Licchavī đang hội họp tại một giảng đợờng rộng lớn để giải quyết những công việc liên hệ đến kinh tế đang gặp lúc khó khăn thì Saccaka đột ngột bợớc vào. Vì Saccaka là thầy giáo giỏi của con em họ nên hoàng tộc có vị đứng dậy chào, có ngợời gật đầu, có ngợời chỉ liếc mắt xem, có ngợời niềm nở mời chỗ ngồi và tiếp nợớc.

Saccaka chọa yên vị đã vội đứng dậy, chắp tay chào hội chúng rồi nói: - Thọa chọ vị đại nhân, quý nhân khả kính! Một cơ hội hiếm có sẽ làm cho kinh thành Vesāli nhỏ bé của chúng ta vang danh thiên hạ! Phải biết thò bàn tay vàng ra mà nắm lấy! Mọi ngọời ngơ ngác đọa mắt có vẻ dò hỏi. Saccaka cất giọng hùng hồn: - Sa-môn Gotama và đệ tử của ông ta hiện đang đến hóa đạo tại xứ sở của chúng ta mấy lúc gần đây. Từ lâu, tôi đã nghe đến tài trí của sa-môn Gotama. Ông ta đã luận thắng hầu hết các giáo phái chủ, giáo phái sọ trong và ngoài truyền thống trên đời này. Đức vua của các đại quốc, tiểu quốc ven thung lũng sông Gaṅgā; những đại phú gia, bá hộ, công tử, vọơng tử, đại thần, đại trọởng giả... hữu danh đều quy giáo sa-môn Gotama! Tuy nhiên, đến đây, tại lãnh thổ này, samôn Gotama sẽ thất vọng, sẽ chuốc lấy thảm bại nhục nhã rồi cuốn xéo đi nơi khác... - Tại sao? Có ngọời hỏi. Saccaka cọời đắc chí: - Sao nữa! Vì sẽ có một cuộc luận chiến, đấu trí, tranh tài vô tiền khoáng hậu xảy ra giữa tôi và sa-môn Gotama! Tôi chờ đợi cơ hội này từ lâu lắm. Vậy thì hôm nay, tôi đến đây là để mời chọ vị đại nhân hoàng tộc Licchavī hãy cùng đi với tôi. Và dịp này, chọ vị đại nhân sẽ chứng kiến đọợc một sự kiện hy hữu, trọng đại: Sa-môn Gotama sẽ không có đất dung thân! 206 Một Cuộc Đời Một Vầng Nhật Nguyệt

Một vị lão thần cất giọng thận trọng: - Tôi không phủ nhận là thầy giáo thọ Saccaka có kiến thức, sở học và tài hùng biện xuất chúng, lỗi lạc! Tôi cũng đã có nghe, ngài đã nghiên cứu thấu đáo mọi triết học trong và ngoài truyền thống đến độ thâm uyên và bác lãm nhất. Nhọng đại sa-môn Gotama thì sao? Dọờng nhọ mọi điều vừa kể trên, ông ta đều ọu việt, đều vọợt trội thế gian mấy cái đầu! Không những thế, giáo pháp mà ông ta xiển dọơng, khai mở là một loại giáo pháp độc sáng, thiên tài, trọớc đây chọa hề có, mai sau cũng không thể có đọợc; chẳng hay thầy giáo thọ của chúng ta đã nắm chắc phần thắng chọa nhỉ? Saccaka vỗ ngực đáp: - Chọ vị đại nhân hãy yên trí! Những lời giáo huấn của sa-môn Gotama tôi biết rất rõ; và tôi còn thấy cả những lỗ hổng, những khiếm khuyết, những luận điểm thô thiển và tệ hại của nó nữa. Đấy là những tọ tọởng bi quan, yếm thế, một loại họ vô chủ nghĩa càn quấy, mọng độc, ấu trĩ và ngốc nghếch nhất trên đời này. Thật không xứng đáng cho con em chúng ta nghe lọt vào lỗ tai! Phải lấy chổi chà mà quét nó ra khỏi xứ sở trong sạch và hiền thiện này. Vậy, quý vị đại nhân hãy cùng đi với tôi, hôm nay, rồi chọ vị đại nhân sẽ thấy rõ sự thực! Một ngọời cất giọng nghiêm trang: - Xin ngài giáo thọ trẻ tuổi lọu ý cho! Cả hoàng tộc Licchavī và hội đồng tọớng lãnh với địa vị tôn quý, danh giá cùng đi với ngài là cả một chuyện hệ trọng! Là một điều cần phải thận trọng! Chúng tôi không muốn bị bẽ mặt, không muốn bị bêu xấu trọớc mặt mọi ngọời! Phải tin chắc, phải quyết thắng một ngàn phần trăm, chúng tôi mới cho ngọời tháp tùng cùng ngài! Saccaka với giọng đanh thép, tự tin: - Đúng vậy! Chắc vậy! Ngọời bị bẽ mặt, bôi xấu phải là sa-môn Gotama và chúng đệ tử của ông ta! Tôi đã xác quyết Minh Đức Triều Tâm Ảnh 207

nhọ thế, nhọ đá hằn sâu vết chém trọớc khi đến đây hội diện với chọ vị đại nhân. - Xin cho nghe những luận cứ của ngài giáo thọ! Vị trọởng lão kia tiếp tục chất vấn - Với những ví dụ cụ thể, có hình tọợng chứ không phải là những lý lẽ xa vời, trống không nhọ thế! Saccaka hơi ngạc nhiên, hụt hẫng một chút nhọng y lấy lại phong độ rất nhanh: - Thật xứng đáng là những cật vấn minh triết! Y giả vờ khen! Đọợc thôi! Tôi sẽ

vặn hỏi, sẽ bắt bẽ lý lẽ của sa-môn Gotama bằng lý lẽ của tôi. Ví nhơ một thanh niên khỏe mạnh, đầy sức lực với bắp tay có vồng, với gân tay nổi cuồn cuộn; một tay y nắm cứng cần cổ một con cừu nặng nhơ một quả núi đè, không thể nhúc nhích đơợc; tay kia y nắm lông cừu dài rồi lôi tuột tất tần tật không chừa một mảy. Thì tôi cũng vậy. Tôi sẽ nắm cứng cần cổ giáo pháp của sa-môn Gotama rồi tôi sẽ lột trần sạch sành sanh tất cả da vảy của lý thuyết tệ hại ấy bằng trí tuệ, đa văn và quảng kiến của tôi! Đấy là một ví dụ cụ thể, có hình tơợng, có xơơng, có thịt, chơ vị đại nhân có đồng ý vậy không? Một số ngơời phấn khích, lao nhao: - Vâng, đúng vậy! Rất là ấn tơợng! Saccaka đơợc dịp trổ tài hùng biện bằng miệng lơỡi: - Còn nữa! Ví nhơ một trung niên lực lơỡng làm việc lâu năm tại xơởng nấu rơợu. Tay y cầm vợt một cách điêu luyện, thiện xảo. Chẳng cần nhìn vào chảo rơợu sôi, y cũng có thể thò cây vợt xuống một cách chính xác để vớt bột rơợu từ bên này sang bên kia rồi vòng quanh miệng chảo một cách dễ dàng. Khó có một tí bọt nào thoát khỏi cây vợt thiên tài của hắn! Thơa chơ vị đại nhân! Saccaka cất cao giọng, sang sảng – Giáo pháp của sa-môn Gotama đơợc ví nhơ bọt rơợu dính đầy bụi bặm, tạp chất ấy. Tôi sẽ sử dụng cây vợt thiện xảo, điêu luyện, thiên tài để vớt mớ giáo pháp ô nhiễm 208 Một Cuộc Đời Một Vầng Nhật Nguyệt

của sa-môn Gotama từ đầu này sang đầu kia, vớt vòng quanh cả sở học lẫn kiến thức ác uế của ông ta nữa! Đấy là vị dụ cụ thể thứ hai! Chơ vị đại nhân nghe rõ cả chứ? - Nghe rõ! Một ngơời cơời hì hì rồi nói lớn – Nhơng cây vợt của ngài giáo thọ ở đâu? Saccaka cơời xòa: - Đấy là lý lẽ của tôi! Quý vị giỡn hoài! Có một ngơời rất cứng cỏi, cất giọng chậm rãi: - Ví dụ ấy khá sống động nhơng không tơơng hợp rồi, nếu không muốn nói là tác dụng ngơợc chiều, thơa ngài giáo thọ khả kính! Tại sao vậy? Vì khi mà ngài vớt hết phần bụi bặm, tạp chất, ô nhiễm ra tuốt tuồn tuột thì giáo pháp của samôn Gotama sẽ còn lại cái trong sạch, thuần tịnh, tinh khiết nhất trên trần đời rồi! Chắc ý ngài không muốn thế chứ? Saccaka thoáng tái mặt, nghĩ thầm: “Không thể xem thơời hội chúng ăn trắng mặc trơn này!” Rồi óc y làm việc cực nhanh, đáp rằng: - Rất chính xác là lập luận ấy, nhơng chơ vị tôn túc nghe lầm rồi. Tôi nói giáo pháp của sa-môn Gotama là bụi bặm, ô nhiễm, tạp chất; hãy vớt tất cả chúng chứ không phải là vớt phần bụi bặm, ô nhiễm, tạp chất của giáo pháp ấy! - Thế thì nghe đơợc! - Vậy chơ vị đại nhân có cần nghe thêm ví dụ nữa chăng? - Có thể cho nghe! Saccaka tiếp tục: - Ví nhơ một ngơời nghiện rơợu, hễ thấy rơợu là uống. Tay y cầm chung rơợu khi úp, khi ngửa, khi đặt bên này, khi đặt bên kia hoặc nốc cạn sạch tùy theo ý muốn. Cũng vậy, giáo pháp của sa-môn Gotama là chung rơợu ấy. Tôi sẽ tùy nghi, tùy lúc, khi đặt bên này, khi đặt bên kia, khi úp, khi ngửa hoặc nốc cạn sạch một cách dễ dàng bằng lý lẽ, bằng sự thực, bằng tài nghị luận sắc bén của tôi! Minh Đức Triều Tâm Ảnh 209

Có tiếng cơời ha ha rồi cắc cớ hỏi: - Thế có say không? Lại vẳng lên những tiếng cơời hô hố. Không khí vui vẻ tràn đầy hội trơờng. Tơởng vậy là tất cả mọi ngơời đều đã bị thuyết phục, nào ngờ, một lão trơợng quắc thơớc lại nói: - Không chắc đâu, thơa ngài giáo thọ! Không dễ gì nốc cạn sạch sành sanh một hơi đâu! Sa-môn Gotama chẳng phải là kẻ hữu danh vô thực, chẳng phải là kẻ sàng sàng nhơ tất cả chúng ta ở đây! Sở học, đạo hạnh, trí tuệ lẫn cả biện tài của ông ta đã vang danh khắp cả châu Diêm-phù-đề không phải là không có sở y! - Đúng vậy! Một giọng nói khác phụ họa – Giáo pháp ấy

không dễ gì chịu nằm yên để cho ngài giáo thọ kéo tuốt tuồn tuột nhọ lông cừu; nhọ vớt tất tần tật bọt rọợu; nhơ úp, ngửa chung rọợu hoặc nốc cạn sạch sành sanh dễ dàng nhọ vậy đâu! Rất nhiều con em hoàng tộc, tọớng sĩ của chúng ta đã quy giáo theo ông ta đã khá đông rồi đấy! - Một số cự phú, danh gia vọng tộc và cả dân chúng nữa đã trở thành tín đồ của họ. Một ngọời khác tiếp lời. Sự thận trọng ấy quả là cần thiết. Nhọng những lời nhắc nhở chân tình kia đã bị đám đông làm cho tan loãng. Rất đông ngọời đồng loạt đứng dậy, cổ vũ Saccaka: - Chúng ta hãy cùng đi! Nhất định sa-môn Gotama sẽ chuốc lấy thảm bại! Nhất định kinh thành Vesāli của chúng ta sẽ vang danh khắp thiên hạ! Thế rồi, Saccaka cùng với hội chúng hơn một nửa số ngọời lớn tuổi kéo thêm chừng trăm môn sinh nữa rầm rộ mở cờ, gióng trống, khua chiêng ... huyên náo lên đọ̀ờng. Đến khu rừng lớn ngoại thành Vesāli, thấy thấp thoáng xa xa bên kia ngọn đồi, có một ngôi tịnh xá rộng lớn, họ dừng chân lại. Ở xung quanh đây có một số tỳ-khọu đang thiền tọa hoặc kinh hành giữa những hàng cây. Mặc dầu nắng hạn nhọng nơi này vẫn còn giữ đọợc màu xanh thanh 210 Một Cuộc Đời Một Vầng Nhật Nguyệt

bình và mát mẻ. Thoáng nhìn khung cảnh tĩnh lặng, lòng Saccaka gợn lên nỗi sợ hãi mơ hồ nhọng y trấn tĩnh lại ngay. Saccaka đến gần một vị tỳ-khọu, lịch sự cất tiếng hỏi: - Thọa ngài sa-môn! Hiện giờ đức Đạo Sọ Gotama đang ở đâu? Vị tỳ-khọu dừng bọ́ớc, đọa mắt dịu dàng hỏi: - Chọ vị là ai? Saccaka giới thiệu: - Tôi là giáo thọ sọ của hoàng tộc Licchavī cùng với môn đệ; và đây là mấy trăm bậc đại nhân của kinh thành Vesāli cổ xọa, muốn đến diện kiến cái vị đọợc gọi là đức Thế Tôn ấy! Vị tỳ-khọu mỉm cọời: - Vậy mà tôi cứ ngỡ là chọ vị đang xuất quân lâm trận, tình cờ ghé ngang đây! Xin lỗi, tôi đã hiểu lầm! Rồi vị tỳkhọu vừa nói vừa đọa tay chỉ - Thọa ngài đại hùng biện Saccaka Aggivessana! Đức Tôn Sọ đang ở kia, dọ́ới một cội cây to ngay khu rừng tọ́ớc mặt. Dọờng nhọ đức Đạo Sọ của chúng tôi đã biết đến sự thăm viếng huênh hoang và vui vẻ này! Thêm một lần nữa, Saccaka thoáng sợ hãi, tái mặt. Cả tên tộc, tên hiệu và cả ý đồ tranh biện, chàng chọa xọng ra, chọa nói lên mà một sa-môn tầm thọờng nhọ thế này cũng đã biết rồi! Đã thế, vị tỳ-khọu còn nói tiếp: - Ngài hãy thít chặt lại sợi dây nịt bụng thêm một tí nữa! Những cái gọi là chữ nghĩa, văn tự, cú pháp, thiên kinh, vạn quyển ở trong ấy dọờng nhọ chúng đang náo động, lúc nhúc không yên! Saccaka hối hả bọ́ớc nhanh cùng với hội chúng của mình. Chàng tự nghĩ:“Có những dấu hiệu, những triệu chứng không đọợc tốt lành cho lắm! Không những trí, những tuệ, những minh, những hạnh của sa-môn Gotama ta Minh Đức Triều Tâm Ảnh 211

chọa nắm bắt đọợ, ngay cả một tỳ-khọu đệ tử vô danh mà những câu nói, cách nói, tia mắt nhìn... đã hàm tàng bên trong những năng lực, những thắng trí... cũng đã bất khả tọ nghì rồi! Chọa gặp sa-môn Gotama mà ta đã bủn rủn, chao đảo đến thế này hay sao?” Saccaka và tùy tùng đã đến chỗ đức Thế Tôn, và, chàng nhìn sững! Đức Phật ấy tọớng hảo quang minh quá! Ở nơi ngài, bất cứ cái gì tỏa rạng từ ngài cũng đều toát ra sự trong sạch, thanh khiết, từ hòa, tinh giản, nghiêm oai, định tĩnh, trầm hùng, hỷ mãn và trọn vẹn...! Trong số hội chúng tùy tùng của Saccaka có một số ngọời cũng đứng sững và say mê chiêm ngọỡng ngài nhọ thế. Có số quỳ xuống đảnh lễ. Nhóm ngọời

khác thì cất tiếng chào thân mật. Có ngoời chỉ xoɳg tên họ và dòng dõi của mình. Có kẻ chỉ chắp tay. Một số thì đoɳa mắt nhìn hờ hững, im lặng không nói gì. Tất cả, sau đó đều tìm chỗ ngồi thích hợp... Saccaka từ từ, nhè nhẹ hít một hơi sâu đầy phổi để lấy lại sự tỉnh táo, an ổn rồi cất giọng ngang tàng cố hữu: - Này sa-môn Gotama! Hôm nay, tôi với hội chúng hoàng tộc, toớng lãnh Licchavī cùng một số môn đệ đến đây để vấn đạo. Xin ông hãy vui lòng trả lời cho những câu hỏi phải lẽ của chúng tôi! Đức Phật biết rõ tất cả tâm toɳ, ý đồ của chàng thanh niên và hội chúng; biết rõ cả suy nghĩ và những câu hỏi đang nằm trong óc của Saccaka nhoɳng ngài chỉ thản nhiên nhoɳ không có chuyện gì xẩy ra: - Này Aggivessana! Nhoɳ Lai rất sẵn lòng, ngoɳơi cứ tùy nghi! - Vâng! Saccaka đáp – Không biết sa-môn Gotama thoɳờng chỉ dạy cho các hàng đệ tử nhoɳ thế nào? Và thật sự, nguyên văn lời giáo huấn ấy ra sao? - Aggivessana! Hãy nghe đây! Nhoɳ Lai thoɳờng giáo giới 212 Một Cuộc Đời Một Vầng Nhật Nguyệt

choɳ đệ tử rằng: Sắc, thọ, toởng, hành, thức uẩn đều vô thoɳờng, vì vô thoɳờng nên vô ngã. Và, tất cả pháp đều vô ngã! Đấy chính là nguyên văn minh thuyết giáo pháp của Nhoɳ Lai! Saccaka vặn hỏi: - Chỉ có thế thôi sao? - Vâng, Nhoɳ Lai thoɳờng chỉ dạy có bấy nhiêu! Saccaka coời lạt: - Vậy thì sa-môn Gotama có thể cho tôi đoɳa ra ví dụ, để từ đó, sa-môn Gotama tự thấy rõ cái ấu trĩ, cái thô thiển, cái tệ hại của giáo pháp ấy không? - Hãy tự do, hãy tùy thích, này Aggivessana! Nhoɳ Lai rất muốn nghe ví dụ của ngoɳơi. - Này, sa-môn Gotama, hãy nghe đây! Ví nhoɳ các loại cây, các loại giống có đủ nhựa sống để từ đó phát triển tốt, tăng troởng tốt; tất cả chúng đều noɳơng nhờ từ đất, lớn lên bởi đất, xanh thắm rồi đơm hoa kết trái cũng nhờ ân huệ của đất. Ví nhoɳ các công việc đồng áng, voɳờn toɳợc, trồng dâu, nuôi tằm... cũng noɳơng tựa đất, sau đó chúng ta mới có cơm ăn áo mặc. Không có đất thì không có sự sống của các loài hữu tình, phải vậy không, thoɳa sa-môn Gotama? Đức Phật mỉm coời: - Đấy mới chỉ là tiền đề, ngoɳơi còn đi vào nội dung chính nữa mà, Aggivessana! - Vâng! Saccaka đáp - Từ ví dụ ấy, bây giờ tôi đi đến luận điểm để phá vỡ, đập tan ác kiến mê muội của sa-môn Gotama! Sa-môn Gotama bảo rằng: Ngũ uẩn là vô thoɳờng, ngũ uẩn vô ngã; tất cả pháp đều vô ngã! Còn luận điểm của tôi thì ngoɳợc lại. Tại sao? Vì nhờ có ngũ uẩn, noɳơng nhờ nơi ngũ uẩn mà ngoời ta ăn, nói, đi, đứng, nghĩ suy, làm việc để tạo tác những khổ vui, thiện ác trên đời này. Muôn loài thảo mộc noɳơng nhờ bởi đất mà tồn tại nhoɳ thế nào thì chúng hữu tình noɳơng nhờ nơi ngũ uẩn để tồn tại, sinh troởng y nhoɳ thế Minh Đức Triều Tâm Ảnh 213

ấy, thoɳa sa-môn Gotama! Đức Phật điềm đạm nói: - Này Aggivessana! Có phải đây là điều mà ngoɳơi đã kết luận cho quan điểm của mình: Sắc uẩn là cái ngã của ta, thọ uẩn là cái ngã của ta; và, toởng, hành, thức cũng y nhoɳ thế? Muôn loài thảo mộc noɳơng nhờ bởi đất thì chúng sanh cũng noɳơng nhờ nơi ngũ uẩn, cái tự ngã ấy để tạo tác khổ lạc, thiện ác trên đời này? Saccaka đáp khá dè dặt: - Vâng, thoɳa sa-môn Gotama! Tôi nghe rất nhiều ngoời lập luận nhoɳ thế! - Ngoời khác thì không liên quan gì ở đây! Nhoɳ Lai chỉ muốn nghe sở kiến của ngoɳơi! Và chính ngoɳơi phải xác định quan điểm ấy là của mình. - Vâng, tôi xin xác quyết là nhoɳ thế! Sắc thọ toởng hành thức chính là cái ngã của ta. Chính chúng sanh noɳơng nhờ nơi cái ngã ấy để tồn tại, tạo tác cảnh giới và làm nên thế giới. Nếu chẳng có cái ngũ uẩn ấy, cái ngã ấy làm căn cứ địa; nếu toàn

bộ ngũ uẩn là không phải ta, tự ngã của ta thì chúng sanh làm sao hiện hữu hở sa-môn Gotama? Xem chừng cái luận thuyết vô thần, họ vô chủ nghĩa của ông với cái gọi là vô ngã ấy, không phù hợp với chân lý, với sự thật, không tọơng hợp với chánh trí rồi! Một số ngọời hời hợt trong hội chúng của Saccaka nghe giáo thọ sọ của mình lập luận với lý lẽ minh chứng rất xác thực, rất thuyết phục bèn vỗ tay tán thán. Một số khác thâm trầm hơn thì dè dặt, cẩn trọng vì nhìn thấy thần sắc của sa- môn Gotama vẫn bình lặng nhọ đáy biển sâu không chao sóng. Saccaka thì có vẻ tự phụ, nghênh ngáo ra mặt. Đức Phật mỉm nụ cọời ở trong tâm, chậm rãi nói: - Này Aggavessana! Vậy Nhọ Lai sẽ hỏi ngọơi, ngọơi vừa lòng điều nào thì hãy trả lời điều ấy, đọợc chăng? - Thọa vâng! Saccaka đáp – Xin sa-môn Gotama hãy tự 214 Một Cuộc Đời Một Vầng Nhật Nguyệt

nhiên cho! - Nhọ Lai hỏi ngọơi. Ví nhọ đức vua Pāsenadi nọớc Kosala, đức vua Seniya Bimbisāra nọớc Māgadha đã làm lễ quán đỉnh lên ngôi, trị vì vọơng quốc của mình. Các đức vua ấy có quyền giết ngọời đáng tội chết, có quyền tịch thu của cải, tài sản của ngọời đáng bị tịch thu, có quyền lọu đày những ngọời đáng tội lọu đày đọợc chăng? - Thọa đọợc, sa-môn Gotama! Những đức vua nhỏ cai trị cộng hòa Vajjī, cộng hòa Mallā, cộng hòa Videha cũng có đọợc cái quyền để làm việc ấy, huống nữa là các vị đại vọơng kia! - Tại sao các đức vua họ có đọợc cái quyền ấy hở Aggivessana? - Thọa, vì đức vua là chủ một nọớc nên ông ta có đủ thẩm quyền quyết định tội trạng cũng nhọ ban thọởng bổng lộc cho con dân của mình. Đức Phật gật đầu: - Đúng vậy, này Aggivessana! Ngọơi đã nói đúng. Các đức vua có quyền vì họ sở hữu quốc độ của mình! Saccaka cũng gật đầu: - Đọơng nhiên rồi, sa-môn Gotama! Đức Phật tiếp lời: - Vậy này Aggivessana! Nếu sắc thọ tọởng hành thức là ta, là của ta thì phải chăng cái ta ấy lấy ngũ uẩn kia làm sở hữu, nhọ thần dân trong quốc độ của mình vậy? - Đọơng nhiên rồi, sa-môn Gotama! - Nói cách khác, cái ngã chính là ông vua, và, ngũ uẩn chính là bá tánh? - Đọơng nhiên là phải có cái ngã ấy, sở hữu ấy! - Vậy ngọơi nghĩ nhọ thế nào, này Aggivessana! Ví dụ về sắc uẩn, tức là cái thân xác sinh vật lý do đất nọớc lửa gió tạo thành này, nó là ta, sở hữu của ta thì ta có đủ thẩm quyền quyết định rồi. Vậy khi cái thân này nó bệnh, ta có quyền Minh Đức Triều Tâm Ảnh 215

bảo nó đừng bệnh? Khi cái thân này nó già, ta có quyền bảo nó đừng già? Khi cái thân này nó chết, ta có quyền bảo nó đừng chết? Chúng ta làm vậy có đọợc không? Hãy trả lời cho Nhọ Lai nghe với nào, Aggivessana? Chỉ với một ví dụ mở ở trên, một câu hỏi thắt ở dọới của đức Phật, thanh niên Saccaka biết rất rõ rằng, luận thuyết của chàng đã bị sụp đổ hoàn toàn, đã bị buộc tròng, vô phọơng tháo gỡ; nhọng vì hổ thẹn, không dám thú nhận sự thật, đành cúi đầu im lặng. Đức Phật hỏi đến lần thứ hai với cách diễn đạt khác: - Này Aggivessana! Cái thân này là do nghiệp sanh, do cơm cháo vật thực nuôi dọỡng, nó sẽ bị các định luật chi phối, nó phải chịu ốm bệnh, già lão và tử vong. Chẳng thể nào bảo nó đừng già lão, đừng ốm bệnh, đừng tử vong đọợc! Hóa ra chúng ta hoàn toàn bất lực, đã bị tọớc mất quyền sở hữu, đã thấy rõ nó không phải là ta, là tự ngã của ta nữa rồi! Sắc mặt Saccaka đã tái đi nhọng chàng cũng không thể mở miệng đọợc tọớc hội chúng của mình. Đức Phật cất giọng sọ vọơng: - Này Aggivessana! Bây giờ là lúc mà ngọơi phải trả lời, không phải là lúc ngọơi giữ im lặng. Khi Nhọ Lai đã hỏi ngọời nào, về một vấn đề gì, hợp với sự thật, đúng với chân lý; hỏi đến lần thứ ba

mà ngοὶ ấy vẫn không chịu mở miệng thì cái đầu của y sẽ bị vỡ thành bảy mảnh! Lúc ấy, thiên chủ Sakka liền hóa ra một con quỷ Yakka (Dạ-xoa) tay cầm chùy kim cang phát ra luồng ánh sáng khiếp ngοὶ, ngồi trên đỉnh đầu Saccaka, nói vào tai chàng rằng: “Này Aggivessana! Nếu đức Thế Tôn hỏi ngοơi đến lần thứ ba mà ngοơi vẫn οơng ngạnh, ngoan cố không chịu trả lời thì ta sẽ dùng cái chày kim cang này, với thần lực, đánh cho cái đầu của ngοơi vỡ ra đúng bảy mảnh, không thừa một, không thiếu một!” Sự việc xẩy ra nhοι trên chỉ có đức Phật, chοι vị thánh 216 Một Cuộc Đời Một Vầng Nhật Nguyệt

tăng và Saccaka nhìn thấy. Hắn ta kinh sợ, khiếp đảm vô cùng. Tóc trên đầu dựng đứng cả lên và mồ hôi của chàng vã ra nhοι tắm! Đến nοớc này thì Saccaka chỉ còn biết nοơng nhờ vào oai lực của đức Phật mà thôi, bèn lắp bắp nói: - Bạch đức Thế Tôn! Xin ngài hãy hỏi lại và con sẽ tức khắc trả lời! - Này Aggivessana! Nếu sắc uẩn là ta, là của ta, là tự ngã của ta thì ta có quyền sai bảo, rằng là, sắc uẩn ngοơi hãy đừng bệnh, đừng già, đừng chết đοợc chăng? - Điều ấy là không thể đοợc, bạch đức Thế tôn! Đức Phật tiếp tục: - Ngοơi hãy suy xét kỹ càng, thấu đáo, thận trọng rồi mới trả lời. Đừng để cho lời sau không tοơng hợp với lời trοớc hoặc ngοợc lại. Nếu lời trοớc và sau không tοơng hợp, không đồng nhất sẽ đοια đến sự đập vỡ, sự chối bỏ ngay chính luận điểm của ngοơi. Saccaka cúi gằm mặt xuống: - Con hiểu, bạch đức Thế Tôn! - Vậy thì Nhοι Lai sẽ hỏi tiếp. Không những sắc thân này mà cho chí cảm giác (thọ), tri giác (tοởng), các trạng thái tâm lý (tâm hành), ý thức, nhận thức (thức) chúng có phải là ta, là của ta, là tự ngã của ta, là sở hữu của ta chăng? - Thοια, thật không phải thế! - Ta có quyền lực để bảo rằng hãy vui đi đừng có buồn? Ta hãy nắm bắt tοởng tốt đừng nắm bắt tοởng xấu? Hãy ghi nhận, kinh nghiệm, lοιu giữ việc tốt lành; đừng có ghi nhận, kinh nghiệm, lοιu giữ việc xấu ác, đοợc chăng? - Thοια, thật không thể! - Nhοι vậy là ta chẳng thể nào sai khiến, ra lệnh gì cho ngũ uẩn đοợc cả; đấy phải chăng là điều mà ngοơi đã xác định? - Thοια vâng! - Vậy có hữu lý không khi bảo rằng ngũ uẩn ấy là ta, là Minh Đức Triều Tâm Ảnh 217

của ta, là tự ngã của ta? - Điều ấy là sai lầm, là mê muội, là tà kiến, bạch đức Thế Tôn! - Vậy khi ngũ uẩn ấy không phải là ta, là của ta, là tự ngã của ta thì nó tự sinh diệt, thay đổi, biến hoại theo định luật của chính nó? - Thοια vâng, đúng vậy! - Vậy thì chúng, ngũ uẩn ấy là thοờng hay vô thοờng? - Bạch, chúng vô thοờng! - Vô thοờng thì chúng là khổ hay lạc? - Cả khổ hay lạc đều vô thοờng, cho nên chúng là dukkha, bạch đức Thế Tôn! Đức Phật cao giọng: - Này Aggivessana! Cái gì vô ngã thì cái ấy vô thοờng; vì vô ngã, vô thοờng nên tất cả chúng là dukkha, đấy là hệ luận đi liền, tất yếu. Vô ngã, vô thοờng, dukkha là sự thật, là chân lý. Đấy không phải là quan điểm, là luận kiến, là luận điểm, là chủ tri, là lý thuyết của Nhοι Lai; chúng chính là sự thấy biết của trí tuệ, ngοơi đã thấy rõ nhοι vậy chοια? - Bạch, con đã thấy rõ! - Ngοời chấp thủ ngũ uẩn là ta, là của ta, là tự ngã của ta thì chẳng khác gì chấp dukkha ấy là ta, là của ta, là tự ngã của ta, có hữu lý không chứ? - Thοια, chẳng hữu lý chút nào! - Này Aggivessana! Chính nhờ vô thοờng, vô ngã của ngũ uẩn mà con ngοời xấu ác mới có thể trở nên tốt lành. Chính nhờ vô thοờng, vô ngã nên đạo đức, luân lý, lẽ phải, tình thοơng trên thế gian mới đοợc thành lập. Chính nhờ vô thοờng, vô ngã của pháp, phàm tính mới diệt mất,

thánh tâm mới đoợc sinh khởi. Vậy thì giáo pháp ấy đâu phải là bi quan, yếm thế, tiêu cực, một thứ hoợ vô chủ nghĩa tàn tệ, độc hại, tung bóng tối cho cuộc đời nhoợ ngoơi đã từng tuyên bố troớc hội chúng ở Vesāli? Thế ra ngoơi đã từng làm đạo soợ 218 Một Cuộc Đời Một Vầng Nhật Nguyệt

của thiên hạ, làm giáo thọ cho cả một hội chúng mà kiến thức sơ đẳng về chánh, về tà, về cái thực và cái không thực, điều cần liễu tri và điều không nên chấp thủ ngoợi cũng choạa nắm đoợc thì thử hỏi làm sao boớc vào giáo pháp của Nhoợ Lai? Choạa hiểu, choạa thấy giáo pháp của Nhoợ Lai thì làm sao xóa sổ, đập nát giáo pháp ấy? Saccaka cúi gằm mặt xuống, không dám đoạa mắt nhìn một ai. Lúc ấy, hầu quanh đức Phật có ba tôn giả Vappa, Bhaddiya, Nadīkassapa; họ cùng thấy rằng, bọn hội đồng hoàng gia, quý tộc và toớng lãnh này đa phần ngã mạn, và con em họ cũng thế nên tôn giả Vappa chợt lên tiếng: - Bạch đức Thế Tôn! Có một ví dụ khởi lên trong tâm của đệ tử, xin đức Thế Tôn cho phép đệ tử đoợc nói vài lời... - Ừ, ông cứ nói. - Này ngài giáo thọ khả kính! Tôn giả Vappa nói - Có ngoời mong muốn lõi cây, cần lõi cây nên cầm búa đi vào rừng. Thấy một cây chuối rừng cao, to, lớn, sung sức, choạa trổ buồng, ngoời ấy bèn chặt cây chuối đến tận gốc, chặt ngọn, lìa tất cả nhánh rồi lột tuốt tuồn tuột tất cả những bẹ chuối ra hết. Ngoời ấy từ từ lột từ ngoài vào trong nhoạng không hề tìm thấy giát cây huống hồ là lõi cây! Tôn giả Vappa chợt cao giọng - Cây chuối không có giát cây, không có lõi cây chính là ngoơi đấy, ngài Aggivessana! Đức Đạo Soợ của chúng tôi đã chặt tận gốc, đã chặt cụt ngọn rồi lột trần tất cả sở học và kiến thức của nhà ngoơi ra nhoạng bên trong không có gì cả! Dù cho cái sợi dây da to, nịt chặt cái bụng to của nhà ngoợi thì bên trong ấy cũng trống không, rỗng tuếch. Nếu là có thì trong ấy chỉ có thịt, mỡ, vật thực, lục phủ ngũ tạng, phẩn, đàm và noớc tiểu mà thôi! Thế mà nhà ngoơi dám vỗ ngực với mọi ngoời ở Licchavī rằng: “Ta không thấy có sa-môn hay bà-la-môn dù ở troờng phái nào, học phái nào, dù là giáo phái chủ, giáo phái soợ, hay bậc đạo soợ tự xoạng là Phật, là Thánh phoơng nào mỗi khi đối đáp Minh Đức Triều Tâm Ảnh 219

với ta, chẳng có ngoời nào là không hồi hộp, cả kinh, run sợ! Thậm chí, nếu ta cật vấn cây cột không có tâm thức, nó cũng rung chuyển, kinh hãi, toát mồ hôi hột huống nữa là con ngoời!” Chuyện ấy bây giờ sự thực nhoợ thế nào hở ngài giáo thọ Aggivessana? Đàm thoại với đức Tôn Soợ của chúng tôi, luận chiến, đấu trí, hùng biện với đức Toàn Giác mà sao mồ hôi của ngoơi toát ra từ trán, chảy dài xuống mặt, thấm qua áo rồi rơi xuống đất còn đức Tôn Soợ của chúng tôi thì không? Đức Đạo Soợ của chúng tôi bao giờ cũng nhoợ bao giờ, luôn an trú ở cõi Tịnh coợ thiên là tại làm sao thế, hở ngài giáo thọ soợ Aggivessana? Lúc ấy, Saccaka ngồi co rúm lại, gục đầu, da mặt tái ngắt, ngoời toát mồ hôi lạnh; chàng im lặng, không dám ngó ai, không dám thốt ra một lời. Trong hội chúng tùy tùng của Saccaka, có ngoời thấy Saccaka nhoợ vậy, tức giận quá, thốt lên: - Rõ là không biết hổ then, đồ trơ tráo! - Cái gì cũng thoạa phải, dạ phải, bạch sa-môn Gotama - Ngoời khác tiếp lời - Ngoơi có đoạa ra đoợc một chủ kiến nào đâu mà bảo là tranh luận, đấu chiến, đấu trí đã chứ? Tháp tùng Saccaka có ông hoàng Dummukkha là ngoời trực tính, thâm trầm, hiểu biết khi thấy Saccaka đã hoàn toàn cùn nhụt tất cả nhuệ khí ban đầu, đang chết lặng vì thảm bại; muốn giáo dục tính ngông cuồng của chàng trai, bèn hoớng đến chỗ đức Phật, nói rằng: - Bạch đức Thế Tôn! Xin cho phép

con đọa ra một ví dụ. Ở gần xóm làng kia có một ao nọớc cạn, trong ấy có một con cua đang sống. Hôm nọ có một nhóm trẻ em hoang nghịch, chúng lội xuống ao bắt con cua ấy lên để chơi. Hễ con cua đọa cái càng nào ra là chúng lấy cây và đá đập gãy cái càng ấy. Cứ nhọ vậy cho đến lúc con cua không còn một cái càng nào, bèn phải nằm yên không cựa quậy, chẳng bò đi đâu đọợc nữa. 220 Một Cuộc Đời Một Vầng Nhật Nguyệt

Bạch đức Thế Tôn! Cũng nhọ thế ấy, những tà kiến, ngu si, nông cạn, tự cho mình hơn ngọời, hơn đời, chàng trẻ tuổi Saccaka này, vị giáo thọ khả kính của con em chúng con nhọ những càng cua đã bị trí tuệ của đức Thế Tôn bẻ gãy. Từ rày về sau, có lẽ Saccaka sẽ khá hơn, sẽ không còn những ý nghĩ ngông cuồng, tự cao tự đại nhọ vậy nữa! Xấu hổ quá, Saccaka quát lên: - Này Dummukha đại nhân! Ngài đừng nói nữa. Tôi biết là tôi sẽ làm gì rồi! Nói thế xong, Saccaka bọớc ra, cung kính đảnh lễ đức Phật rồi nói rằng: - Bạch đức Thế Tôn! Hôm nay con đã thật sự thấy rõ tầm vóc trí tuệ của ngài! Giáo pháp tọởng là đơn giản, tọởng là nông cạn, tọởng là hời hợt hóa ra rất cao siêu, rất thâm viễn, rất độc sáng có thể xua tan vô lọợng mây khói, sa mù đã che phủ tất cả tọ tọởng và triết học truyền thống từ xọa đến nay. Con đã lầm! Vệ-đà, Áo nghĩa thọ và mọi giáo phái cũng đã sai lầm nhọ thế! Một cái lầm chua cay, đắng chát, ngu si, thảm hại; nhọng con lại vô cùng cảm kích, sung sọớng khi đọợc vén mở con mắt pháp, thấy rõ sở học, kiến thức đầy nông nổi và đầy khiếm khuyết của mình. Kính xin đức Đại Giác từ bi xá tội cho những gì mà con đã mạo phạm! Đức Phật biết rõ sự thay đổi từ trong tọ duy, tâm ý của chàng trai trẻ nhọ thế nào nên ngài mở lời, cốt để tạo duyên cho Saccaka bọớc đọợc bọớc chân đầu tiên vào giáo pháp: - Này Aggivessana! Có gì thắc mắc ngọơi cứ hỏi, Nhọ Lai sẽ trả lời. - Bạch đức Thế Tôn! Về cái thấy biết sai lầm của con về ngũ uẩn là ta, là của ta, là sở hữu của ta rõ là ác kiến, mê muội; nhọng lời giáo huấn của đức Thế Tôn về ngũ uẩn là vô ngã, con chọa đọợc tận tọờng cho lắm. Xin đức Thế Tôn triển khai thêm ở chỗ: Nhờ vô ngã nên ngọời xấu ác có thể Minh Đức Triều Tâm Ảnh 221

trở nên lành tốt, phàm tính có thể thành thánh tính; đồng thời nói thêm về những lợi ích và những kết quả thù thắng khi chân lý vô ngã đã đọợc nhìn thấy, đã đọợc áp dụng vào đời sống tu tập. Đức Phật khen ngợi: - Này Aggivessana! Câu hỏi ấy thật là chính xác. Là ngón trỏ chỉ đúng vào cốt lõi của giáo pháp! Vậy hãy nghe đây! Giáo pháp vô ngã ấy không phải là cái để nhận thức suông, mà phải thực sự chiêm nghiệm, lặn sâu vào, minh sát cho rốt ráo. Ngọời nào thực hành giáo pháp ấy, thấy rõ ngũ uẩn là vô ngã sẽ đoạn tận đọợc hoài nghi, đạt đọợc trí tuệ, xa lìa khổ đau, phiền não, mọi dukkha, để đọợc sống an vui, siêu thoát trong phạm hạnh của bậc sa-môn. Ngọời nhọ thế ấy đọợc gọi là Thinh Văn đệ tử trong giáo pháp của Nhọ Lai vậy. - Bạch đức Thế Tôn! Saccaka thọa hỏi tiếp – Xin ngài hãy nói thêm cho con nghe về trí tuệ ấy, trí tuệ xa lìa, giải thoát tất thảy mọi dukkha để một vị tỳ-khọu đọợc gọi là bậc thánh A-la-hán, đã tận diệt mọi phiền não, đã hoàn thành trọn vẹn phạm hạnh, đã làm xong mọi phận sự trên đời này, đã bỏ mọi gánh nặng ngũ uẩn, chẳng còn một gốc rễ ràng buộc nào có thể dẫn đến tái sanh trong tọơng lai? - Này Aggivessana! Muốn đọợc nhọ vậy thì thầy tỳ- khọu phải thấy rõ ngũ uẩn bằng trí tuệ, thấy rõ bằng trí tuệ nghĩa là phải thấy đúng nhọ thực tánh, đúng nhọ bản chất của nó. Theo đó, tất thảy mọi sắc

uẩn ở quá khứ, sắc uẩn ở vị lai, sắc uẩn ở hiện tại, sắc uẩn bên trong, sắc uẩn bên ngoài, sắc uẩn thô, sắc uẩn tế, sắc uẩn cao sang, sắc uẩn thấp hèn, sắc uẩn gần, sắc uẩn xa...; tất thảy sắc uẩn ấy không phải ta, không phải của ta, chẳng phải tự ngã của ta. Chúng đều vô thọời, duyên sanh, không có tự tính, không có thực tính, không có ngã tính! Các cảm giác (thọ), tri giác (tọởng), các trạng thái tâm lý (hành) và nhận thức (thức) cũng phải 222 Một Cuộc Đời Một Vầng Nhật Nguyệt

đọợc minh sát bằng tuệ quán nhọi thực ấy. Khi thấy rõ ngũ uẩn không phải là ta, là của ta, thầy tỳ-khọiu xa lìa đọợc mọi sở hữu. Nhờ xa lìa đọợc mọi sở hữu, thầy tỳ-khọiu cắt đứt đọợc những sợi dây chấp thủ tham ái. Cũng nhờ thoát ly ta và của ta, thấy rõ mọi vô ngã tánh, thầy tỳ-khọiu rời xa những so sánh ta-ngọời, hơn-thua... để dập tắt, để tận trừ tất cả các mạn (tăng thọợng mạn, ngã mạn, mạn, liệt mạn, ti liệt mạn). Cũng nhờ thấy rõ vô ngã, duyên sanh, vị tỳ-khọiu thấy rõ các pháp chẳng phải có, chẳng phải không, chẳng phải đoạn, chẳng phải thọời nên vĩnh ly tất thảy tà kiến. Này Aggivessana! Với tất cả tham ái đã đọợc cắt đứt, với tất cả các mạn đã đọợc ly thoát, với tất cả tà kiến đã đọợc đoạn trừ, thầy tỳ-khọiu biết rõ mình: Tử sanh đã đọợc bứng tận, phiền não đã đọợc đoạn lìa, mọi gánh nặng đã đọợc đặt xuống, mọi bổn phận đã đọợc làm xong, sẽ không còn tái sanh vào kiếp sau nữa! Và đấy chính là bậc thánh A- la-hán đã hoàn toàn giải thoát mọi khổ ách đeo mang trên trần thế! Nghe đức Thế Tôn thuyết giảng cặn kẽ nhọi thế, Saccaka hoan hỷ quá, thốt lên: - Ôi! Thật là thẳm sâu, rộng lớn mà cũng tinh tọời, tế vi đến kinh ngạc! Một sợi lông, một hạt bụi của tà kiến cũng không thể có chỗ đứng trong đôi mắt của tuệ minh sát này! Quả thật, đức Thế Tôn là bậc đại trí tuệ đã soi rọi tận tọời chỗ tối tăm, mê lầm của con và của cả thế gian; thậm chí, những kẽ tóc chân tơ của những cái gì là ta, là của ta, là tự ngã của ta, bây giờ con mới thật thấy, thật hiểu! Không những là con, mà tất cả mọi ngọời ở đây mới thật sự hé mở đọợc con mắt, mới thật sự biết trí tuệ là gì, phải vậy không chọi vị đại nhân? Cả hội chúng đồng đáp vang rân: - Quả thật vậy! Có một vị bọớc ra, đảnh lễ đức Phật rồi nói: Minh Đức Triều Tâm Ảnh 223

- Doọời nhọi từ lâu chúng tôi xem trọng kiến thức và hiểu biết suông; kiến thức và hiểu biết suông ấy chỉ để tăng trọởng, tích lũy, tô bồi cho cái bản ngã mà thôi. Nhờ đức Thế Tôn mà chúng tôi biết trí tuệ là gì, trí tuệ ấy là để thấy và để sống cho đúng với chân lý chứ không phải để mà phô phang, huyền đàm, hí luận... Tri ân đức Thế Tôn! Saccaka đã lấy lại sự tự tin, phong độ cũ, y khoát tay cho mọi ngọời im lặng rồi phát biểu với hội chúng của mình: - Thọa chọi vị đại nhân cùng với học chúng của tôi! Tôi có vài ví dụ cụ thể, sống động về điều này, về sự kiện hôm nay. Rằng là, nếu có ngọời đọơng cự với một con voi say, hắn còn chút hy vọng thoát thân đọợc; nhọng nếu thế gian có kẻ ngông cuồng dám đấu trí với đại sa-môn Gotama thì hắn sẽ không biết chạy trốn vào đâu! Tọơng tự thế, một ngọời đang ở trong vòng lửa cháy ngun ngút bốn bề; tuy nhiên hắn còn chút may mắn thoát ra, nhọng nếu đã lỡ ngu si mà luận chiến với đại sa-môn Gotama thì một tí tẹo kẽ hở an toàn cũng bị bít chặt! Một ngọời bị rắn độc cắn, hắn còn chút hy vọng chữa trị đọợc, nhọng nếu có kẻ thách thức đàm luận với đại sa-môn Gotama thì một cơ hội hy hữu để phòng thân cũng hoàn toàn tuyệt vọng! Rồi Saccaka họớng đến đức Phật: - Kính bạch bậc đại trí tuệ! Vài ví dụ xọng tán vừa

rồi của con đối với ngài thì thật là vô nghĩa và phù phiếm; nó chỉ là một thứ bụi bặm, ô nhiễm, cấu uế mà đức Thế Tôn đã xa lánh, đoạn trừ từ lâu rồi! Nhơng đấy là tơ duy và ngôn lời chân thật của con khi mắt con đã đơợc mở, tâm trí con đã đơợc sáng. Hôm nay, con đã bại trận một cách thảm hại, đã thua cháy túi tất cả mọi gia tài, tài sản kiến thức đơợc tích lũy từ nhiều đời cha ông, đã khánh tận mọi hiểu biết, sở tri, cao mạn... kể cả thiên kinh vạn quyển đơợc nịt chặt trong cái bụng đầy đặc thịt mỡ, vật thực, ngoan cố và bất tịnh này. Nhơng con lại rất sung sơớng, an lạc và hạnh phúc... vì đã 224 Một Cuộc Đời Một Vầng Nhật Nguyệt

cởi bỏ đơợc rất nhiều, cả bên ngoài lẫn bên trong! Nói thế xong, Saccaka tự tháo sợi dây da nịt bụng, với cử chỉ chậm rãi, bỏ xuống bên chân rất từ tốn rồi cúi đầu ôm chân bụi của đức Tôn Sơ, nói rằng: - Con, Saccaka Aggivessana! Hôm nay đã hoàn toàn đơợc nhiếp phục, đã nhu thuận; xin đôi chân có ngàn căm bánh xe của đức Tôn Sơ chứng minh cho! Và con cũng đã thực sự hồi đầu hơớng thiện, cải tà quy chánh vì lợi ích, vì hạnh phúc, vì an lạc lâu dài cho con về sau! Saccaka đặt hai tay lên sát đỉnh đầu, nói tiếp: - Để minh chứng cho tất cả lòng thành này, ngay ngày mai, con xin cung thỉnh đức Thế Tôn cùng Tăng chúng thánh hiền quang lâm đến tệ xá, để cho con cùng hội chúng hoàng tộc, tơớng lãnh Licchavī đơợc dịp cúng dơờng đặt bát ngọ trai! Đức Phật im lặng nhận lời. Trở về trú xứ của mình, Saccaka thông báo rộng rãi đến cho hoàng tộc, hội đồng tơớng lãnh Licchavī hay biết rằng: - Này chơ vị đại nhân cao quý và hiền thiện! Đây là cơ hội ngàn năm một thuở mới có một đức Đại Giác ra đời! Đức Thế Tôn ấy có trí tuệ vô song, đại bi vô lơợng, biện thông vô ngại, hùng lực vô úy, đức tài vô biên, kiến thức vô tận, hiểu biết vô cùng, nhân cách vô thơợng, thần thông vô tỷ, ngữ ngôn vô đối, phơớc tơớng vô ngần... Vậy hãy nghe tôi! Ngay ngày mai, chơ vị hãy chuẩn bị chu đáo, tơơm tất mang đến tơ thất của tôi những thức ăn thơợng vị, ngon bổ và cao quý nhất để cúng dơờng đức Thế Tôn vĩ đại cùng Tăng chúng thánh hạnh! Làm nhơ thế, phơớc báu sang cả và thù thắng nhiều đời sẽ trổ hoa thơm ngát, kết trái sung mãn cho chơ vị. Hãy nghe tôi! Thế rồi, lúc đêm đã tàn, bình minh ló dạng, các gia đình hoàng tộc, quý tộc Licchavī mang hơn trăm phần vật thực thơợng vị đơợc nấu nơớng công phu đến tơ gia Saccaka để Minh Đức Triều Tâm Ảnh 225

góp chung phần thiết lễ cúng dơờng khá trọng thể. Họ đã làm hết sức mình vì là lúc kinh tế khó khăn, nạn đói kém do hạn hán, mất mùa đang xẩy ra tại xứ sở này. Đúng giờ, đức Phật đắp y màu san hô đỏ, mang bát lõi mít màu cam thảo chín cùng với trăm tỳ-khơu phạm hạnh đi đến chỗ Saccaka. Các vị tơớng quân đầy kiêu căng hống hách dòng dõi Licchavī nghe cha chú hoàng tộc kể lại về nhân cách, trí tuệ biện tài của sa-môn Gotama có một số sinh tâm ngơỡng mộ cũng góp sức một tay cho lễ cúng dơờng này. Khi đức Phật và Tăng chúng thọ thực xong, Saccaka quỳ một bên phải lễ, chắp tay thơa rằng: - Cầu xin quả báu của sự phơớc thiện này sẽ thành tựu hạnh phúc và an lạc đến cho tất thảy mọi ngơời trong hoàng tộc, quý tộc Licchavī. Đức Phật biết sau này Saccaka sẽ trở thành một nhân cách hữu dụng, ngài có ý nâng đỡ, nên dạy rằng: - Này Aggivessana! Tâm nguyện của ngơi thế là tốt, nhơng quả báu phơớc thiện trong sự cúng dơờng ngày hôm nay không đơn giản nhơ vậy đâu. - Con xin đơợc nghe! - Hội chúng Licchavī này nơơng nhờ bởi ngơi, và ngơi thì nơơng nhờ bởi

Nhơl Lai, có phải vậy không? - Thơla vâng! - Lại nữa, sự bố thí cúng dơlờng này thành tựu đơlợc là do sự chủ động của ngơlơi, tơl tác của ngơlơi, có phải vậy chăng? - Thơla phải! - Vậy, Nhơl Lai sẽ chứng minh cho sự thật ấy rằng: Quả báu phơlớc thiện của sự bố thí, cúng dơlờng này - do nơlơng nhờ bởi ngơlơi, là ngơlời chơla diệt tận phiền não - sẽ thành tựu đến cho tất cả thí chủ trong hoàng tộc, quý tộc Licchavī! Và, quả báu phơlớc thiện của sự bố thí cúng dơlờng này – do 226 Một Cuộc Đời Một Vầng Nhật Nguyệt

nơlơng nhờ bởi Nhơl Lai, là ngơlời đã đoạn tận mọi phiền não - sẽ thành tựu đến cho ngơlơi, này Aggivessana! Hiểu đơlợc sự mầu nhiệm về nhân quả, trí tuệ cũng nhơl tâm từ vô lơlợng của đức Phật, Saccaka xiết bao cảm động, chàng cúi đầu, đỏ lệ, đáp nho nhỏ: - Con hiểu, bạch đức Thế Tôn! Tri ân đức Thế Tôn!

(Năm 584 trơlớc TL)

Nguồn: Giảng Sư (giangsu.io.vn) — văn bản trích từ kho sách cổ và kinh điển.